

Statement tbv Theaterfestival 2007, debat multicultureel theater.
Laurien Saraber

Multicultureel theater is niks. Multicultureel theater is het domein van wij en zij. Worden theatermakers als gebrandmerkte schapen over één kam geschoren en verweten dat ze allemaal bij elkaar de verkeerde thema's, speelstijl en attitude hebben, dan kan je ze nauwelijks kwalijk nemen dat ze niet publiekelijk terugblaten.

En toch vind ik het een groot gemis dat veel van hen hier vanavond niet op het toneel wilden staan.

Morgen behandelt de Kamer de uitgangspunten van Minister Plasterk. De minister maakt geen zin vuil aan culturele diversiteit. Dat is historisch: hij breekt met een traditie van een jaar of 20. Mooi, zou je in een opgewekte bui kunnen denken; eindelijk hoort iedereen er vanzelf bij en hoeven we die lelijke woorden niet meer te horen. We zijn lekker aan het *mainstreamen*, dat is bij de vrouwenemancipatie ook heel goed gelukt.

Knijp dan even hard in je arm. Hoe zien de tableaux van de grote en middelgrote gezelschappen eruit? Hoeveel makers met een andere culturele achtergrond zijn er op dit moment aan het werk bij een structureel gesubsidieerd gezelschap? Hoe gekleurd is het publiek? Wie weet wat er met het budget van de Phenix Foundation is gebeurd dat geormerkt is doorgegeven aan de landelijke fondsen?

Er ligt op dit moment namens de Raad voor Cultuur een voorstel voor een basisinfrastructuur Theater met acht stads- en regiogezelschappen. Hun functie is ook ervoor te zorgen dat het aandeel van intercultureel theater wordt vergroot. Er is wel één specifieke werkplaatsfunctie bedacht, maar geen gezelschap met een uitgesproken cultureel divers profiel, dat schijnt meer iets voor het fonds te zijn. Op zich zouden zulke gezelschappen natuurlijk een beroep kunnen doen op een van de acht brandplaatsfuncties. Ware het niet dat er tegelijkertijd op ramkoers een lobby van voornamelijk grote repertoiregezelschappen heeft plaats gevonden, waardoor de posten nu al zo'n beetje over hen verdeeld zijn. En het straks Ivo van Hove, Evert de Jager en Matthijs Rümke zijn die garant moeten staan voor het intercultureel gehalte van de BIS.

Ik kan deze ontwikkeling maar op twee manieren interpreteren:

als het negeren van de artistieke betekenis van gezelschappen die een team, repertoire en publiek hebben waarin diversiteit van steden en het land zich vanzelfsprekend weerspiegelt. Anders gezegd: als een verzekering van de macht van de G8, en wel op een heel cruciaal moment.

óf, de andere interpretatie, het is een volmaakt naïeve gedachte over wat er nodig is om een werkelijk multicultureel gezelschap te zijn, niet in naam, maar in de poriën. Want in naam, dat is niet zo moeilijk. We komen dan in de argumentaties als: die Griekse tragedie en dat huwelijksdrama hebben toch universele thema's; iedereen kan zich daar in herkennen, en iedereen is welkom! Of: ik heb erg mijn best gedaan om een Marokkaanse acteur te vinden, maar ik vind niet de kwaliteit die ik voor mijn stuk nodig heb. Of: Ze komen niet, moet ik soms minaretten op mijn museum zetten?

Cultureel divers in de poriën, dat is niet iedereen gegeven. En hier wordt het gesprek altijd moeilijk. Dan gaat het erom te benoemen wat er dan 'anders', of liever gezegd 'eigen' is aan de

categorie multicultureel theater die geen categorie is. En voor je het weet word je dan verdacht van segregatie-politiek.

Maar waar het om gaat zijn finesses, artistiek en vaak in werkwijze, om houding en sensitiviteit. Onder de vlag 'multicultureel theater' gaat een schakering aan eigentijdse verhalen, dramaturgische experimenten, wereldbeelden en speelstijlen schuil. Er wordt geput uit de bronnen van een internationale werkelijkheid. In één adem gegrepen uit Vondel en reclameslogans, Griekse tragedies en Koerdische verzetsliederen, de Koran en Saturday Night Fever, er worden verbanden gelegd tussen Kung Fu, sprookjes, blaxploitation films en de missie in Afghanistan. Er zijn voorstellingen waar de cast de dramaturgie is. Voorstellingen over het perspectief van de buitenstaander, de vreemdeling in eigen land of de vreemdeling in jezelf. En ook over rinocerossen, de overschatting van schoonheid en de worsteling van de ouderwordende mens.

Ga er maar aan staan als beschouwer of beoordelaar. Wanneer is een cross-over eigenlijk geslaagd? Wat is de esthetiek van eclecticisme? Waar ligt de grens tussen theater, journalistiek en educatie? Ik praat hier ook tegen mezelf. Het is niet bon ton om toe te geven dat we volgeschreven bladen zijn. We worden ingehuurd voor een gedistingeerd oordeel dat de eigen smaak overstijgt. Maar zo simpel werkt het niet. Het is een kwestie van perspectief. Ben je net zo snel uitgekeken op drama's over getroubleerde zwarte acteurs als op relatiedrama's over middenveertigers met een drankprobleem? Welk engagement verdraag je wel, en welk niet? Zoek je vernieuwing in vorm, of liever in inhoud?

Bewustzijn van de bril waardoor je kijkt is een basisvoorwaarde voor het oordelen in deze tijd. Net als buigzaamheid, je openstellen voor de visie van anderen. Dat is niet ruggengraatloos, maar up to date. Een open gesprek over kwaliteit is hard nodig. Maar dat kan niet zonder de makers. Dus behalve een oproep aan beoordelaars om werk op eigen merites te beoordelen en zich in achtergronden en nuances te verdiepen, doe ik ook een oproep aan makers. Spreek uit wat je doet en waarover je twijfelt, deel je zoektocht. Geef houvast om al die verschillen, tendenzen, krachten en misschien ook zwaktes te benoemen. Zet het gesprek maar naar je hand als het je niet bevalt, voer het op je eigen voorwaarden, maar blijf praten (ook tegen recensenten die provoceren)! Dan zal ook duidelijk worden waarom de grote repertoiregezelschappen in hun huidige vorm niet het intercultureel fundament van het bestel kunnen zijn.

Multicultureel theater is geen probleem. Het is innovatie. Het is participatie. Dus tenslotte nog een oproep aan de politiek: zet morgen de klok vooruit en stá op een genuanceerd diversiteitsbeleid. Omdat we het waard zijn.

Laurien Saraber
september 2007